

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOTNING MAZMUN-MOHIYATI VA AHAMIYATI

Sh.Bozorov

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetining Kattaqo‘rg‘on filiali Biznesni boshqarish ta‘lim yo‘nalishi 3-bosqich talabasi

J.Nuriddinov

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetining Kattaqo‘rg‘on filiali Biznesni boshqarish ta‘lim yo‘nalishi 3-bosqich talabasi

O.N.Xaitov

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetining Kattaqo‘rg‘on filiali assistenti

Annotatsiya:

Ushbu maqolada “yashil iqtisodiyot”ga o‘tish O‘zbekistonga ko‘plab bonuslar olib keladi. Shu bois men sohadagi islohotlarni boshlab bergan 2019-yilgi Strategiyani o‘z vaqtida qabul qilingan juda to‘g‘ri qaror, deb hisoblayman. Hukumat pandemiyadan oldingi makroiqtisodiy ko‘rsatkichlarni tiklash hamda kelgusi yillarda yanada yuqori o‘shish sur‘atlariga erishishni maqsad qilgan. O‘z navbatida, mamlakatda aholi soni va daromadlari ko‘paymoqda.

Kalit so‘zlar: Yashil iqtisodiyot, ishlab chiqarish, innovatsiya, innovatsiya faoliyati, qimmatli qog‘ozlar, tashkiliy boshqarish, ijtimoiy sohalar, milliy iqtisodiyot, xo‘jalik subyektlari, kapital, fond bozori, investitsiyalar, aholining shaxsiy jamg‘armalari

O‘zbekiston barqaror bozor iqtisodiyotiga o‘tish yo‘lidan bormoqda. Tuproq yemirlishi, suv tanqisligi, iqlim o‘zgarishi va havoning ifloslanishi asosiy ekologik muammolar bo‘lib, aholi farovonligini oshishiga qarshi salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Bunday muammolarni hal etish uchun Yashil iqtisodiyotga o‘tish, ularga investitsiyalarni jalb qilish, aholining turmush tarzini oshirish, iqtisodiy unumdorlikka erishish maqsadida **2030 yilgacha O‘zbekiston Respublikasida “yashil” iqtisodiyotga o‘tish va “yashil” o‘shishni ta‘minlash dasturida bir qator vazifalar belgilangan:** qayta tiklanuvchi energiya manbalarining ishlab chiqarish quvvatini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish, iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida suvdan foydalanish samaradorligini **sezilarli darajada oshirish**, shaharlardagi yashil maydonlarni **kengaytirish**, qattiq maishiy chiqindilarni qayta ishlash darajasini **oshirish va boshqalar**⁵⁴.

Shu o‘rinda “yashil iqtisodiyot”ning mohiyatiga to‘xtalib o‘tsak. “Yashil iqtisodiyot” atamasi ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy o‘lchovlarni o‘z ichiga olgan iqtisodiy tushunchadir. Bunda tabiiy resurslarimiz sifati va miqdoriga doimiy bosimni kamaytirish yordamida iqtisodiy o‘shish zarurligi

nazarda tutiladi.

Xom ashyoni qazib olish va qayta ishlashdan tortib, mahsulotni utilizatsiya qilishgacha bo'lgan ishlab chiqarish jarayoni atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu ortiqcha ishlab chiqarishga olib keladi, jamoaviy aloqalarni buzadi va tabiatni yo'q qiladi, insoniyatga tahdid soladi hamda iqtisodiy va ijtimoiy faoliyatga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

So'nggi yillarda iqtisodiy o'sish modelidan "yashil iqtisodiyot"ga o'tish ushbu muhim muammolarni hal qilish orqali barqaror, adolatli va inklyuziv iqtisodiy tizimni yaratish zaruratidan kelib chiqmoqda. Yashil iqtisodiyotda davlat va xususiy investitsiyalar quyidagilar yo'nalishlarga qaratilgan:

- energiya sarfini kamaytirish;
- issiqxona gazlari chiqindilarini va mahsulotning hayotiylik sikli davomida hosil bo'ladigan chiqindilar miqdorini kamaytirish;
- tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish orqali iste'molni kamaytirish;
- biologik xilma-xillikni saqlashni ta'minlash.

Ushbu maqsadlarga erishish uchun Yashil iqtisodiyot qayta tiklanadigan resurslardan foydalanish va chiqindilarni qayta ishlash va qayta tiklashga tayanadi. Aniq harakatlar chiqindilarni minimallashtirish, atrof-muhit ifloslanishi va global isishni kamaytirish va resurslarning tugashining oldini olishga qaratilgan.

Hozirgi kunda dunyo texnologiya, iqlim, siyosat va iqtisod rivojlanishi bilan o'zgarib borar ekan, tabiat, aholi hamda biznes manfaati uchun ekologik va ijtimoiy maqsadlarni o'zaro muvozanatlashtirishga ehtiyoj tug'iladi. Barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyot modeli ekologik xavf va ekologik tanqislikni kamaytirish orqali inson farovonligi va ijtimoiy tenglikni ta'minlash muvaffaqiyatini birinchi o'ringa qo'yadi. Xo'sh yashil iqtisodiyotga qanday ta'rif berish mumkin? Yashil iqtisodiyotning ta'rifi ijtimoiy hamda ekologik barqarorlikni ta'minlaydigan infratuzilmani yaratishda davlat va xususiy investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash orqali barqaror rivojlanish amaliyotidir. Yashil iqtisodiyotning ahamiyati shundaki, u iqtisodiyotlarni yanada barqaror va kam uglerodli bo'lishga undaydi, shu bilan birga tabiiy boyliklar, resurslar va atrof- muhit insoniyatning doimiy farovonligi uchun xizmat qilishining davomiyligini ta'minlaydi.

Yashil iqtisodiyotning mazmun-mohiyatini tushunish orqali uni qabul qilish kompaniyalarga ham, jamiyatga ham qanday foyda keltirishini yetarlicha anglash mumkin. Shunday bo'lsada, biz "yashil iqtisodiyot"ning eng asosiy 4 ta'fzalliklarini umumlashtirishni ma'qul ko'rdik:

- xom ashyodan yanada mas'uliyatli foydalanish va samarali energiya sarfi samaradorligini oshirish orqali xarajatlarni qisqartirish;
- hayotiylik sikli tugagan mahsulotlarni qayta ishlash va qayta ishlatish orqali chiqindilarni kamaytirish;
- yangi ish o'rinlarini yaratish (masalan, loyiha menejerlari, maslahatchilar, montajchilar, koordinatorlar va boshqalar);
- atrof-muhit muammolarini hal qiladigan va sayyorani hurmat qiladigan sotuvlarni oshirish.

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyotga o'tish orqali qo'shimcha boylik yaratish; ekologik xavf va ekologik tanqislikni kamaytirish orqali yaxshi hayot sifatini kafolatlash; farovonlik va ijtimoiy tenglikni ta'minlash orqali ish o'rinlarini yaratish va qashshoqlikni bartaraf etish mumkin. Yashil iqtisodiyot - bu jamiyatimiz va sayyoramiz uchun foydali bo'lgan barqaror dunyoni yaratuvchi tushunchadir. Bu yalpi ichki mahsulotning o'sishini kafolatlaydigan va shu bilan birga tabiatni asrash va himoya qilish, inson va ijtimoiy farovonlikni ta'minlaydigan barqaror

rivojlanishni o'z ichiga oladi. Barqaror rivojlanish, pirovardida, bugungi va kelajak avlodlarimiz uchun zarur resurslarga ega tabiat va ekotizimlarni buzmasdan, adolatli va munosib yashash qobiliyatini anglatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 13-apreldagi "Kapital bozorini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6207-son Farmoni. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2022 y., 06/22/113/0330-son.
2. Qudratov Sh.G'. O'zbekiston Respublikasi fond bozori va uning rivojlanishiga ta'sir qilayotgan asosiy muammolar. Mejdunarodniy nauchniy jurnal № 2 (100), chast 2 «Nauchniy impuls» sentyabr, 2022. S. 688.
3. Sultonov Sh.N. O'zbekistonda fond bozorini rivojlantirish yo'llari. Iqtisodiyot va ta'lim / 2022-yil 5-son.
4. Nurmuhamedov A.A. Nurmuhamedova B.I. Fond bozori rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari va iqtisodiy o'sish bilan bog'liqligi. "Skienke and Edukation" Skientifik Journal. / ISSN 2181-0842 March 2023 / Volume 4 Issue 3